

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีสาระดังต่อไปนี้

คำถามการวิจัย การศึกษาในครั้งนี้มีคำถามการวิจัย 2 ข้อ ได้แก่ 1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร 2. การจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนหรือไม่อย่างไร และในลักษณะใด

วัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้ 1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 38 คน

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น ระยะที่ 1 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และระยะที่ 2 การสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ช่วงที่ 1 การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 การทบทวนองค์ความรู้

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร บทความ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้วิจัยมองเห็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิด สามารถตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาที่จะนำมาเป็นหัวข้อการวิจัย และเลือกฐาน

แนวคิดสำหรับการดำเนินการวิจัย เลือกรูปแบบการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ แนวคำถามเริ่มต้นในการวิจัย ตลอดจนการคัดเลือกตัวอย่างการวิจัย ดังนี้

1.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

1.1.2 นำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งในการกำหนดกรอบแนวคิดนี้ได้ นำการฝึกทักษะการคิดของ Wallace และ Adams ได้แบ่งขั้นตอนในการฝึกทักษะการคิดอย่างมีประสิทธิภาพของผู้เรียนออกเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ (2) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ทั้งในแง่ทักษะ และเนื้อหา (3) การสร้างความคิดใหม่เกี่ยวกับเป้าหมาย (4) ความคิดที่มีต่อการตัดสินใจเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา (5) การตรวจสอบการเรียนรู้ (6) การประเมินวิธีการฝึกทักษะและหัวข้อในเชิงลึกมากขึ้นทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม (7) นำเสนอถึงปัญหาและความลำบากในการบรรลุเป้าหมาย และ (8) การเรียนรู้จากประสบการณ์ มาปรับเป็นขั้นตอนกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัย

1.1.3 ผู้วิจัยได้นำการฝึกทักษะการคิดของ Wallace และ Adams มาปรับใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยแบ่งเป็นแต่ละขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ และการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การเสนอความคิดที่มีต่อการตัดสินใจเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา ขั้นที่ 3 การตรวจสอบการเรียนรู้ และการประเมินตนเอง และขั้นที่ 4 การนำเสนอถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 การพัฒนาและตรวจสอบความสามารถของผู้วิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้เริ่มต้นจากความสนใจของผู้วิจัย และบริบทที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู นำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง และทำการเลือกปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ และเห็นถึงประโยชน์ของการทำวิจัยนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด หลักการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

1.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา

1.2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาวิเคราะห์ กำหนดและสร้างกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยใช้แบบจำลองที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) ของ Tyler (1930 อ้างถึงใน สุพัฒน์ สุกมลสันต์และคณะ, 2535) โดยกำหนดองค์ประกอบในการดำเนินการ ดังนี้

1.2.2.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

1.2.2.2 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

1.2.2.3 เกณฑ์การคัดเลือกบุคคลเข้าร่วม

1.2.2.4 เนื้อหา

1.2.2.5 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

1.2.2.6 สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

1.2.2.7 การประเมินผล

ระยะที่ 2 การสรุปและนำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นคำถามวิจัย โดยใช้เทคนิคการ

วิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละช่วงเวลา ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู และสร้างให้เกิดพัฒนาการและการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนตามสภาพของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีความแตกต่างกัน และผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อสรุปย่อยๆ เข้าด้วยกัน และสร้างเป็นบทสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยตามวิธีการแบบอุปนัย

2.2 การนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้ ตอบคำถามการวิจัย ดังนี้

1. คำถามการวิจัยข้อที่หนึ่ง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร”

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ จัดประสบการณ์เพื่อให้ นักศึกษาวิชาชีพครูได้รู้และพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีการจัดกระทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้นำการฝึกทักษะการคิดของ Wallace และ Adams มาปรับใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยแบ่งเป็นแต่ละขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ และการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 การเสนอความคิดที่มีต่อการตัดสินใจเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา ขั้นที่ 3 การตรวจสอบการเรียนรู้ และการประเมินตนเอง และขั้นที่ 4 การนำเสนอถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้

2. คำถามข้อที่สอง “การจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หรือไม่อย่างไร และในลักษณะใด”

จากผลการใช้การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู กับนักศึกษาวิชาชีพครู เมื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดกับนักศึกษาวิชาชีพครูนั้น พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูทั้งหมด มีลักษณะของการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งรูปแบบของทักษะการคิดแก้ปัญหาได้ออกเป็น 2 แบบ ทั้ง 2 แบบ ส่งผลให้มีการปฏิบัติตัวในลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

นักศึกษาวิชาชีพครูแบบที่ 1 มีลักษณะของคนที่ใช้ความรู้สึก ใช้อารมณ์ และยึดมั่นกับความคิดของตนเองในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดแก้ปัญหา กับเพื่อนนักศึกษาวิชาชีพครูภายในกลุ่ม พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูในลักษณะนี้จะประสบปัญหาในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนนักศึกษาวิชาชีพครูภายในกลุ่ม ซึ่งก็ไม่ได้มีผลกระทบหรือส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา

นักศึกษาวิชาชีพครูแบบที่ 2 มีลักษณะของคนที่ใช้ทักษะชีวิตเข้ามาพร้อมกับทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ตนเองได้พบในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ และเป็นนักปฏิบัติที่จะคอยคิดและกระทำการแก้ปัญหาาร่วมด้วย พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูในรูปแบบนี้ 2 นี้ค่อนข้างจะมีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้าน การกระทำ และความคิดในทักษะการคิดแก้ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา

1.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาที่พัฒนาขึ้น ได้

ออกแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมีการเชื่อมโยงเรื่องราว และประสบการณ์ที่นักศึกษาวิชาชีพรุจะต้องเจอในการเรียน หรือในอนาคตของการทำงานในสายวิชาชีพรุที่จะต้องมีการทำงานเป็นระบบหรือเป็นกลุ่ม และจะต้องใช้ทักษะในการคิดในรูปแบบต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงทักษะในการคิดแก้ปัญหา ร่วมด้วย รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นนั้นยังเป็นกิจกรรมที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ทั้งหมด รวมทั้งในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยจะเลือกกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ สำราญ วัจนราช (2542) ที่ได้ให้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการการแก้ปัญหา ดังนี้ สอนให้นักเรียนเข้าใจในเทคนิคการแก้ปัญหาแบบขั้นตอนเดียวและแก้ปัญหาแบบหลายขั้น และฝึกให้นักเรียนใช้เทคนิคดังกล่าวซึ่งได้แก่ การคิดถอยหลัง การทำปัญหาให้ง่ายลง การพิจารณาปัญหาโดยรวม การสำรวจปัญหา ระบุปัญหา หาทางแก้ไขที่หลากหลาย เลือกทางที่คิดว่าใช่และตีความการแก้ปัญหา และประเมินผลการแก้ปัญหานั้น เช่นเดียวกับ สมจิต สวจนไพบูลย์ (2541) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนว่าจะต้องจัดสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการในการแก้ปัญหา และปัญหาที่ได้หยิบยกมาให้ ผู้เรียนได้ฝึกฝนนั้นควรเป็นปัญหาใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่เคยพบมาก่อน ควรเป็นปัญหาที่ไม่เกินความสามารถของผู้เรียน หรืออาจกล่าวได้ว่าปัญหานั้นต้องอยู่ในกรอบของทักษะกระบวนการทางเขาวนปัญญาของผู้เรียน

1.2 ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด

แก้ปัญหาใช้ระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ซึ่งกระบวนการนี้มีความเป็นนามธรรมสูง ผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะอื่นๆ ร่วมด้วย จึงทำให้การวัดและสังเกตผลที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่ชัดเจนเท่าไรนัก จะเป็นรายบุคคลที่ค่อนข้างจะเห็นเด่นชัดในพฤติกรรมความคิดแก้ปัญหาที่แสดงออกมา ซึ่งอาจจะต้องอาศัยระยะเวลานานขึ้นในการเรียนรู้และฝึกทักษะการคิดนี้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดที่เพิ่มมากขึ้น

2. ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพรุในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผู้เรียนที่เข้าร่วมกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาได้มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่นๆ ในกลุ่มที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ฝึกทักษะที่แต่ละคนจะมีความถนัดหรือความชอบที่ต่างกันออกไป ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งงาน การมอบหมายงาน หรือแม้กระทั่งการแสดงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลอื่นภายในกลุ่ม

ในแง่บวก และลบ ซึ่งสอดคล้องกับ สมจิต สวรรณไพบูลย์ (2541) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอนหรือจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่า เขาสามารถคิดค้นและปรับเปลี่ยนอะไรได้บ้าง ในบทบาทที่ต่างกัน เป็นการให้โอกาสผู้เรียนได้คิดและแสดงความสามารถที่มี

ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาในเรื่องของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น นั้นเป็นในเรื่องของตัวกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องลงเรียนในรายวิชานี้ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นการนำกิจกรรมไปใช้จึงควรมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนที่ต่างกัน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี